

Ситайло Ю. В.,
здобувач II курсу спеціальності 031 Релігієзнавство
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир Україна

ІДЕЯ СОБОРНОСТІ У ВІЗАНТІЙСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ

Ідеологія Візантійської імперії, заснована на принципах символічної влади і соборності, відіграла ключову роль у формуванні її культурної, політичної та релігійної сфер. Один з найважливіших принципів ідеології Візантійської імперії був принцип символічної влади. Імператор не просто був правителем, але й символом Божої волі на землі. Його образ та влада були пов'язані з небесною сферою, і він виступав як захисник православної віри.

Імператорський обряд коронації, що включав у себе отримання корони від представника церкви, служив важливим символом ідеології Візантійської імперії, підкреслюючи божественне призначення імператора. Також імператорська символіка, включаючи орла та червону спідницю з золотим вишиванням, стала ключовими знаками імператорської влади.

Символічна влада імператора відіграла об'єднуючу роль у Візантійській імперії, забезпечуючи єдність різних національностей, етнічних груп та релігійних спільнот під одним гербом імперії. Імператор виступав гарантом єдності і стабільності, його влада мала не лише політичний, але й духовний аспект. Принцип соборності є ще однією важливою складовою ідеології Візантійської імперії. Церква відіграла ключову роль у житті імперії як духовний центр. Рішення, прийняті на церковних соборах, визначали доктрину та віру, мали вагу закону в імперії та сприяли її єдності.

Церковні собори відображали принцип соборності Візантійської імперії, об'єднуючи представників різних релігійних та географічних областей. Їхні рішення вирішували конфлікти і спори, встановлювали основні аспекти доктрини і віри, сприяючи єдності та стабільності влади в імперії.

Принцип соборності виявлявся в різних аспектах суспільного життя Візантійської імперії. Багатонаціональність і багатокультурність імперії стали ключовими елементами її стабільності. Різні етнічні групи та національності співіснували, дотримуючись загальних правил і цінностей імперії, що підтримувало загальний порядок та єдність. У церковному середовищі проблеми цих дискурсів відображаються в роботах традиціоналістських та консервативно налаштованих представників. Ця частина православного кліру вважає своєю місією радикалізацію християнських вимог до суспільства та відновлення соціальної парадигми Візантійської імперії, що передбачає активне впровадження православних принципів у взаємодію церкви, держави та народу.

Більш ліберально налаштовані представники церкви наголошують на негативному впливі такої взаємодії не лише на євангелізацію суспільства, але й на долю Вселенського православ'я [3, с. 31]. Соборність є важливою складовою православного вчення про суспільство і втілює найоптимальнішу модель колективного життя. Свідченням цього факту служить Нікео-Константинопольський символ віри, в якому церква називається «Єдиною Святою, Соборною Апостольською» [2, с.75].

Це дозволяє зробити висновок, що місія церкви на землі полягає не лише в рятуванні людей, але і в тому, щоб спасти та відновити весь тваринний світ, і тому церква в світі діє соборно, прагнучи врятувати багатьох і «віддати душу Свою для спокутування багатьох».

Акцент на соціальному аспекті терміну «соборність» стає важливим завдяки розумінню його як містичної парадигми колективного життя, коли під соборністю розуміється «згода, одностайна участь віруючих у житті світу і церкви, колективна життєтворчість та колективне спасіння» [1, с.57], яка єднає всіх християн і втілює бажаний ідеал спілкування і спільного життя.

Зрозуміла є «горизонтальна» сутність явища соборності, що пронизує суспільне існування та відображає соціальну поведінку людей, тому обов'язком людей повинно бути втілення цього зразка в суспільному житті. Вчення про соборність відображає православне розуміння не лише взаємодії людини та колективу, але й стосунків людини з «надособистими» структурами, такими як держава, народ, клас, а також з усім суспільством в цілому.

Деякі умови формування соборного суспільства, які висловлювали українські філософи, включають: рівність, свобода, справедливість, братерство та благочинність як фундамент спільного життя, за словами І. Вишенського; цілісність суспільства, що базується на вільному підкоренні особистостей абсолютним цінностям, які ґрунтуються на любові до цілісності, церкви, народу, Бога та держави, як сказав І. Киреевський; вільне об'єднання основ церкви в спільному розумінні істини та пошуку шляхів спасіння, за висловом О. Хом'якова; гармонія

свободи та єдності багатьох людей на основі їхньої загальної любові до тих самих абсолютних цінностей, як зазначив Ю. Самарін; вільне об'єднання всіх у досконалому добрі, як пропонував В. Соловйов; внутрішня єдність, первинна гармонія та узгодженість людського життя, як висловив С. Франк [4, с. 144].

Соборне сприйняття світу відрізняється від традиційного сприйняття світу, оскільки підкреслює, що соборне сприйняття не обмежується індивідуальними рамками, але націлене на метафізичне буття, що включає всіх живих істот. Таким чином, соборність розглядалася як засіб спасіння не лише людини, але і всього тваринного світу, що вимагало солідарності з усім світом для загального спасіння. Спільна колективна праця виступала як практична основа для формування єдності громади, наголошуючи важливість об'єднання для забезпечення виживання. Крім того, ідею соборності сприяло колективне та природоцентричне сприйняття світу на Сході, де людина відчувала себе частиною природи, що підкреслювало значення гармонійного співіснування з природою для формування соборної свідомості.

Отже, ідеологія візантизму підкреслювала значення символічної влади і соборності як основних засобів підтримки та збереження імперії, що сприяло її тривалому існуванню. Згідно з цією ідеологією, людина розглядала себе як невід'ємну частину колективу та світу, ідентифікуючи себе переважно через приналежність до соціальної групи. Однак, навіть за таких умов, соборність, яка сприймалася як засіб об'єднання з колективом, не мала трансформувати людину в ідеологію деіндивідуалізованої особистості.

Література

1. Головащенко С. Історія християнства: навчальний посібник. Київ: Либідь, 1999. 352с.
2. Єленський В. Релігійна свобода і національна ідентичність: Україна. *Релігійна свобода. Науковий щорічник*. 2002. № 6. С.14–21.
3. Саган О. Вселенське православ'я: суть, історія, сучасний стан. Київ: Світ Знань, 2004. 912 с.
4. Федів Ю., Мозгова Н. Історія української філософії: навчальний посібник. Київ: Україна, 2001. 512 с.